

Pæoner er til sol **side 28**

*Universe-parkens
store have* **side 10**

*Sommerblomster
– sådan gør du* **side 16**

HAVEGLÆDER

Klatreroser

Anvend klatreroser som rammen om et godt haveportræt og nyd det store antal blomster én enkelt plante giver **Side 20**

SOMMER 2014

Sommerblomster i park og i krukker

10 Universe-parkens store have

På Nordals planter gartnerne hvert år omkring 10.000 sommerblomster ud i parkens haveanlæg. Der er mere end 100 forskellige blomster at iagttage, når familien tager på tur til Danmarks Nørddpark nr. 1. Læs om gartner Gert Jensens mange erfaringer med havens planter og se billeder fra Bitten Clausens millenniumhave.

16 Sommerblomster – sådan gør du

Holder du også af at købe dejlige sommerblomster til krukkerne? Det er højsæson for de dejlige blomsterrige planter; men hvordan sikrer man sig, at planterne fortsat ser flotte ud? Se her trin for trin, hvordan du planter dine krukker til.

Roser, der vokser i højden

18 Roser på stamme

De dobbeltpodede små rosentræer skal have deres plads i krukken eller havens bede; men hvordan passer man sådan en plante? Hvilke sorter egner sig bedst, og hvordan placeres planterne, så det giver en helhed i bedet?

20 Billedskønne roser i metermål

Elsker du roser, elsker du også klatreroser. Men opgaven med at få klatreroser til at vokse, så de står bedst, kræver omhu og lidt mere arbejde, end roserne i havens almindelige bede. Trods navnet klatrer roserne nemlig ikke af sig selv. Få her et indblik i årets gang med klatreroser og bliv inspireret af de dejlige sorter, der er at vælge imellem.

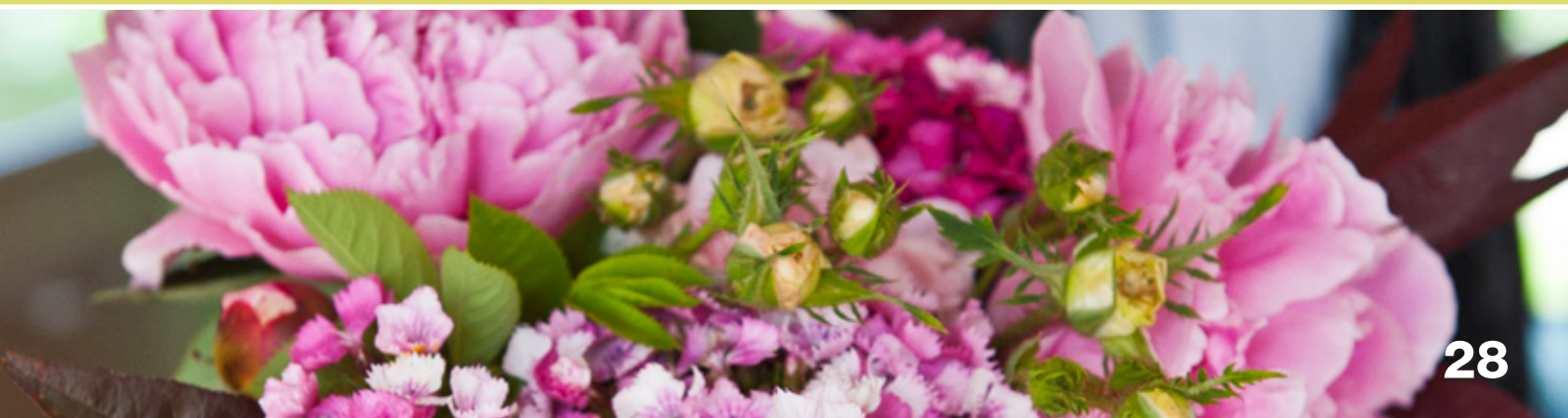
26

Tips og gode råd

26 Gør din have ferieklar

Ferien skal nydes og bruges til at slappe af i – ikke til at stresse over ugjorte opgaver hjemme i haven. På disse sider får du tips og råd til automatiseret vanding af drivhuset samt opskrift på, hvordan du hindrer din græsplæne i at vokse alt for stærkt i sommervarmen. Vælg også sorter af frugt, som passer til dit feriemønster, for det giver det brede udvalg i havecentre nemlig mulighed for.

INDHOLD

28

Spændende planter

4 Koreakornel – et usædvanligt lille træ

Enhver have har plads til et koreakorneltræ, og med den rette placering i sol på en lun vokseplads vil det år efter år fylde dig med glæde i takt med årstidernes skift. Koreakornel fås i flere sorter, og du kan møde en række her.

6 Blomster på tallerkenen

Morgenfruekronblade er både dekorative, sunde og smager godt. Men det er langt fra de eneste blomster fra haven, som med fordel kan gøre tallerkenen indbydende. Læg lavendelblomster i sukkerskålen og nyd den krydrede sukkersmag – eller høst de store blomster fra hibiscus og squash, som dypet i en pandekagedej og stegt i friture, er en god spise.

28 Pæoner er til sol

Knæk pæonkoden og få MASSER af skønne blomster til pryd i haven og i buketter til hjemmet. De skal nemlig plantes "højt" i masser af sol for at blive rigtig flotte. Det nytter heller ikke at plante en enkelt plante. Når du skal have pæoner i haven, skal de plantes i flok og gerne sammen med andre blomstrende stauder i bunden. Husk at der er rigtig mange superflotte sorter at vælge imellem.

4

6

Udgiver

Fotos

Tekst

Layout/tryk

www.danskehavecentre.dk

GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, Colourbox.dk, Fotolia, Hviids Planteskole, Floradania Marketing

Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Grafisk Produktion Odense | www.gpo.dk

ISSN 2245-8190 | ISSN 2245-8204 (online)

Koreakornel

– et usædvanligt lille træ

Langsom tilvækst og en maksimal højde på 3 – 4 m er attraktivt i mange haver. Koreakornel er én af de planter, som opfylder disse krav.

Koreakornel stammer oprindeligt, som navnet antyder, fra Korea og Japan. Den tilhører kornelfamilien, der har mange hårdføre planter som medlemmer. Koreakornel hører til plantefamiliens storblomstrede arter. Blomsterne, der springer ud fra starten af juni måned, har svøblade. Blomsterstanden er meget lille, men de fire omkring-siddende svøblade får de enkelte blomster til at se særdeles flotte ud, da de er placeret på 4 – 6 cm lange oprette blomsterstilke, som derved frembringer en hel sky af blomster. I august kan man

være heldig at opleve de helt specielle røde frugter, som dannes af blomsterbunden. De er saftige og spiselige, men hvorvidt smagen er fortræffelig, skal man selv afgøre. Frugten bruges i Japan til at lave marmelade af.

Koreakornel skal plantes på en lun og beskyttet plads i haven. Vokser i almindelig havejord, men er den meget lerholdig, anbefales det at iblande surbundsjord. Koreakornel vokser også i surbundsbedet.

✓ Placeres i fuld sol eller halvskygge.

✗ Beskær aldrig koreakornel – det går ud over blomstringen.

China Girl

Cremehvide 5-8 cm store svøblade
– i udspring limegrønne. Bliver 3- 4 m høj

Gold Star

Brogede blade. Hvide 5 cm store svøblade.
Bliver 3-4 m høj

Milky Way

Hvide 5 – 6 cm store svøblade.
Bliver 3-4 m høj

Vidste du at

- Ordet cornu betyder horn og henfører til planternes hårde ved?
- Blade først springer ud i maj og falder i oktober måned?
- Koreakornel er ét af havens smukkeste træer om efteråret, når løvet skifter farve?

Venus

Mørkrosa 4 – 5 cm store svøblade. Bliver 1½-2 m høj

Teutonia

Hvide, senere sart rosa 8 - 10 cm store svøblade. Bliver 2 – 3 m høj

Satomi

Rent hvide op til 10 cm store svøblade. Bliver ca. 4 m høj

Blomster på tallerkenen

Man kan langt fra spise alle blomster, for mange planter er giftige. MEN der er rigtig mange blomster, der ikke blot smager godt, men som også er med til at give middagsbordet et helt unikt udseende, når blomsterne kommer med i retterne.

Dyrkning

Mange af de spiselige blomster vokser i naturen og kan sagtens bringes med hjem; men man bør ikke spise planter, som har vokset ved en stærkt trafikeret vej eller i randen af en konventionelt drevet mark-afgrøde, der flere gange er blevet sprøjtet med bekæmpelsesmidler. Også stauder og buske har spiselige blomster; og måske har du allerede flere af dem i din have?

Stolt kavalier, *Cosmos binnatus*

Uundværlig etårig sommerblomst, der bliver op til 2 m høj. Blomstrer fra juli – oktober måned. Så frøene direkte i jorden i maj måned på en solrig plads – eksempelvis i køkkenhaven.

Blomsterne, som smager let krydret, kan nemt kombineres med andre krydderurter.

Tørrede blomster anvendes i grønne teer.

GIFTIGE PLANTER

HUSK at nogle blomster er giftige, så du skal være sikker på, hvilke planter du plukker til brug i køkkenet. På hjemmesiden www.bispebjerghospital.dk/giftlinjen kan du få oplysninger om hvilke symptomer, du skal være opmærksom på, hvis der kommer en reaktion på indtagelse af giftige planter.

Listen over giftige planter er lang, men der findes flere lister på internettet, hvis du blot søger på "giftige planter".

Fløjsblomst, *Tagetes*

Sommerblomst, der findes i et væld af arter og sorter. Højden varierer derfor fra 1 m ned til 15 cm høje planter i gule og orange nuancer.

Brug blomsterne fra lakridstagetes i stedet for fransk estragon – de har en dejlig anissmag. Nogle sorter har citron- og appelsinsmag, som dermed passer godt til fiskeretter og desserter. Alle tagetesarter er spiselige, så smag på bladene og opfind selv gode kombinationer.

Bellis, *Bellis perennis*

Kendt fra græsplænen, hvor de hvide blomster sidder i kurve. Staudebellis, hvor hovederne er mere fyldte og større, er også spiselige. Drys de friske blomster over fiskeretter, salater og desserter. Kan tørres til te.

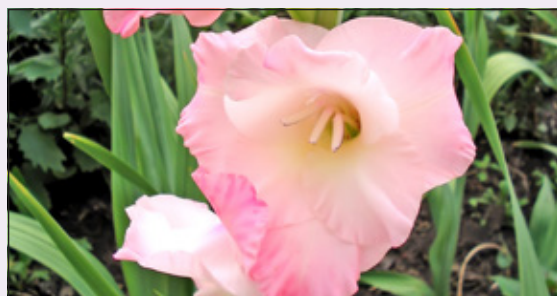
Cikorie, *Cichorium intybus*

En flerårig op til 80 cm høj plante med kornblomstlignende blomster fra juli – september måned. Roden er kraftig og er blevet brugt som kaffeerstatning.

Daglilje

Stauden, som har blomster, der kun holder én dag, skal man ikke undervurdere, for en enkelt plante blomstrer sagtens i 2 – 3 måneder! Planten kommer oprindeligt fra Kina, hvor den er helt almindelig som grøntsag.

Brug de udsprungne knopper linstegt sammen med risretter, eller skær dem i salater. Smagen varierer fra mild til næsten helt pebret, så smag, inden du doserer. Blend dem til en pesto sammen med andre krydderurter.

Gladiolus

Navnet gladiolus betyder lille sværd, hvilket ses tydeligt på plantens aflange blade. Gladiolus er en knoldplante, der ligesom georginer skal graves op hvert efterår og genplantes om foråret. Den blomstrer fra august til oktober måned. Brug både knopper og udsprungne blomster i salater og som pynt til fiskeretter. Smagen er let pebret. Lav krydderredike med gladiolusblomster.

Tør blomsterne og bland dem med te.

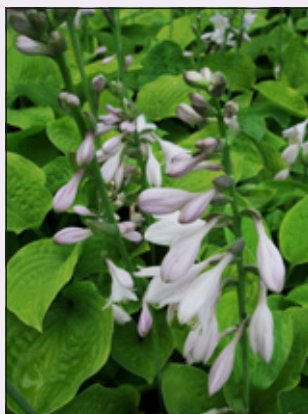

Hestemynte, *Monarda didyma*

Staupe, der bliver omkring 90 cm høj med oprette blomsterstængler og lillarosa blomster fra juli – september måned. Placeres solrigt og er fuldt hårdfør.

Pluk de friske blomster og drys over fiskeretter, salater, ost og kager.

Tør blomsterne til urtete, og tør bladene til potpourrier og duftposer.

Hosta

Staupe med dekorative blade, men også smukke oprette blomsterstande. Den dukker op i bedet om foråret med helt sammenrullede blade. Der findes rigtig mange sorter, og størrelsen på planten kan variere fra 70 – 100 cm til 15 cm i højden. Blomsterstandene ses fra juni måned og frem til september.

De friske smager, afhængigt af sorten, af vanilje eller citron, hvilket man også kan dufte. Er formidabel i hjemmelavet is.

Hjulkrone, *Borago officinalis*

Den ældgamle lægeplante er etårig og bliver omkring 1 m høj. Den blomstrer fra juni til oktober måned med de meget smukke dybt himmelblå blomster.

Blomsterne smager meget mildt, så de bruges først og fremmest til at pynte på alle de retter, man kan forestille sig. Både madretter, desserter og drinks. Frys dem ned i isterninger – det er rigtig festligt.

Syrisk rose og Hawaiiiblomst, *Hibiscus syriacus*, *Hibiscus sinensis*

Uanset om det er blomsterne fra den syriske rose i haven, eller potteplanten i vindueskarmen, er de både seværdige og spiselige.

Blomsterne smager sødt. Pynt salaten, dyp blomsterne i pandekagedej, hvorefter de efter en tur i friture, smager himmelsk eller pynt dine desserter og kager.

Squash, *Cucurbita pepo*

En grøntsag, som mange dyrker, da de skønne valseformede squash smager godt i sommerkøkkenet. Selv om du fjerner blomsterne, ødelægges squash-produktionen ikke. Pluk dem og skyl dem i koldt vand, så insekter forlader deres skjul. Køl blomsterne ned i køleskabet.

Brug de friske blomster i salaten, sammen med spinat eller dyp i pandekagedej og steg dem i friture.

Kornblomst, *Centaurea cyanus*

Kornblomst er en etårig plante, der bliver ca. 50 cm høj. Den fås i hvid, rosa, rød, lilla og den kendte mørkeblå farve; og det er en nem plante at så i haven. Blomstrer fra juni – august måned.

Brug de smukke kronblade som drys på salaten eller desserten – smagen er en smule pebret.

Lavendel, *Lavandula angustifolia*

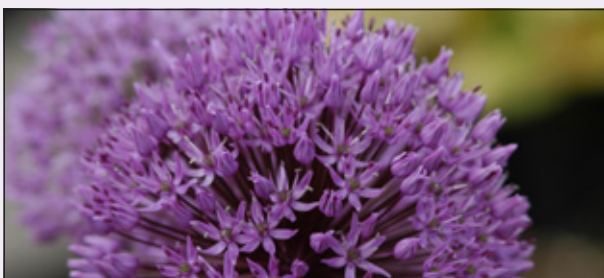
De fleste haver har lavendler, som er en solkrævende plante, og som elsker en lun vokseplads. De bliver omkring 30 – 50 cm høje og blomstrer fra juni – august måned.

Kom de friske blomster i sukker, som bruges til bagværk – duften af lavendel vil derefter kunne smages. Brug også de friske blomster til at koge med til bær-marmeladen. Høst gerne blomsterstilke, som hænges på hovedet til senere brug.

Blomsterkarse, *Tropaeolum majus*

Kært barn har flere navne, og mange vil da også kende denne blomst som tallerkensmækker. Det er etårige planter, som man nemt sår år efter år.

Brug de friske blomster som krydderi på maden – også bladene kan spises. Prøv også at høste de umodne frø, som kan saltes og syltes som kapers.

Løgblomst, *Allium*

Kinesisk purløg, purløg, pibeløg, ramsløg og prydsløg har alle spiselige blomster. Det er nemme planter i havens krydderurtebed og i blomsterbede. Blomstringstiden afhænger af sorten, men du kan finde løgblomster fra april (ramsløg) og frem til september (kinesisk purløg).

Alle friske blomster fra løgplanter smager af løg, men smagen er ofte meget mildere, end bladenes smag, som de fleste kender. Pluk blomsterne og drys dem over æggekagen, salaterne eller andre grøntsagsretter.

Morgenfrue, *Calendula officinalis*

Morgenfruer er fast gæst i mange haver. Enten sår du dem hvert forår, eller også kommer de af sig selv, for trods plantens etårig status, sår den nemt sig selv. Den bliver omkring 20 – 30 cm høj og har blomster, som varierer i farverne gul og orange. De blomstrer fra juli og frem til frost.

Brug de friske randblomsterblade til både forretter, supper, i bagværk, på desserter og salater. Prøv også at drysse morgenfrueblade på dit spejlæg, mens du tilbereder det på panden. Smagen er let pebret.

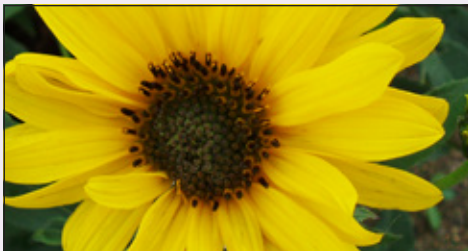
Natviol, *Hesperis matronalis*

En opret toårig plante, som bliver 70 cm høj og får lilla blomster fra maj – juni måned. Planten sår sig selv flittigt, så klip de afblomstrede blomsterstængler af. En god robust plante, der både tåler at stå solrigt og skyggefyldt. Brug blomsterne kandiserede ligesom violer, eller pynt kager med de friske blomster. Prøv også at høste de unge grønne blade som et krydder indslag til den første salat.

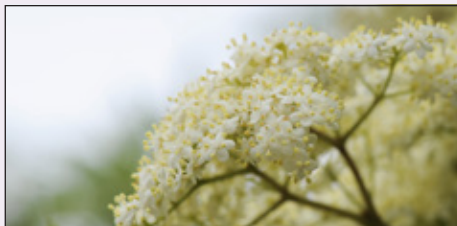
Skovmærke, *Galium oderatum*

Mange kender skovmærkerne fra skoven, hvor de hvert forår blomstrer fra april til juni måned. Planten er effektiv bunddækkende i det skyggefulde bed i din have og den bliver kun 30 cm høj. Brug blomsterne som pynt i studenterbowlen, drys lidt på frugtgrøden og andre desserter. Prøv også at hælde snaps eller vodka på skovmærkens stængler med blomster – uhm.

Solsikke, *Helianthus annuus*

Genkendelig sommerblomst, som fås i et væld af sorter, der giver udvoksede planter på 4 m eller 40 cm. Blomsterkurven sidder på stive grene, hvor de dagen igennem drejer hovederne mod solen. Pluk de gule randblomster, som smager peberagtigt. Brug dem til kødderter med gris, fisk og fjerkræ.

Hylde, *sambucus nigra*

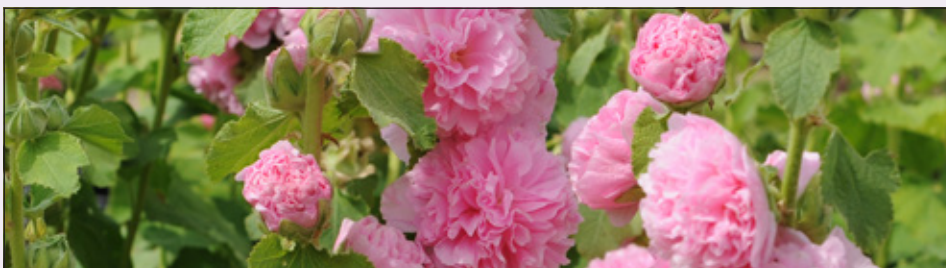
HUSK, at både blade og rå bær på hylde er giftige. Det er blomsterne til gengæld ikke, så hold øje omkring Sankt Hans, hvor hylde næsten altid er på sit højeste. Dyp de friske blomster i pandekagedej, sylt dem sammen med stikkelsbær, lav hyldeblomstdrik eller pynt isdesserten med små bitte blomster. Tørrede hyldeblomster kan bruges til te.

OPSKRIFT

på kandiseret stedmoder eller viol

20-30 blomsterhoveder uden stilk
1 dl sukker
1 pasteuriseret æggehvide

Pisk æggehviden luftig og dyp først blomsterne heri enkeltvis, for derefter at dyppe dem i sukkeret. Lægges til tørre på et bagepapir smurt med olie. Gem dem i lufttæt dåse.

Stokrose, *Alcea rosea*

Opretvoksende op til 1,5 m høj stau med silkeagtige blomster fra juli – september måned. Vokser på en solrig plads i haven eller langs husmuren. Er fuldt hårdfør. Blomsterne har en meget karakteristisk smag, som passer fint i salater.

Syren, *Syringa vulgaris*

En dejlig forårsbebuder i havens bede. Blomstrer fra slutningen af maj måned og ind i juni med dejligt aromatiske blomster i aflange stande. Brug enkelte afplukkede blomster på sommerens chokoladekage. Prøv også at blande syrenblomster med hakket persille i mayonnaise/creme-fraiche dressing til en sommermakrel.

Stedmoder/hornviol/martsviol, *Viola sp.*

Stedmoderens blade er de største, derefter kommer hornviol og de mindste blomster ses på martsviolerne. Stedmoderblomster er sommerblomster, som ikke kan overvinde, mens hornviol og martsviol er hårdføre og flerårige stauder. Stedmoder og hornviol fås i et væld af smukke farver, der både pryder bedet og tallerkenen.

Blomsterne smager egentlig ikke af meget, så de spises, fordi man kan, og fordi de fremhæver en hvilken som helst ret eller dessert. De stærkt duftende martsviol har dog en lettere parfumeret smag.

Universe-parken
åbner igen d. 5. april

se mere på
www.universe.dk

Universe-parkens store have

I en af Danmarks smukkeste egne ligger en park, hvor de hvert år udplanter mere end 10.000 sommerblomster i flere end 100 forskellige sorter. I løg- og knoldbedet er der plantet 1.500 blomster, som hen på sommeren blomstrer i stærke farver. I millenniumhaven kan du se de mange blomster fra gamle dage, og i vejrhaven kan du se gartnerens bud på de forskellige vejrtyper – udtrykt med planter.

Danfoss oplevelsespark

D. 05.05. 2005 kl. 05.05 åbnede parken for første gang. Dengang var parken på 4 ha. Det var Jørgen Mads Clausen, som længe havde haft en drøm om at skabe en park med fokus på naturvidenskab og teknologi. I år 2000 blev hans kone Anette Clausen og han bjergtaget af den store Blå

Kube på EXPO udstillingen i Hannover, som de købte. Den Blå Kube er i dag blevet et af parkens vartegn. Parken er finansieret af Bitten og Mads Clausens Fond. I 2013 skiftede Danfoss Universe navn til Universe, og parken blev omdannet til en selvejende fond med et almennyttigt formål

og muligheden for at tiltrække nye samarbejdspartnere. Universe tilbyder undervisningsforløb for skoler, og klasser kan komme på Camp Universe lejrskole. Derudover er Universe et fantastisk udflugtsmål for hele familien, hvor der er aktiviteter for alle aldre.

Gartner Gert Jensen

Når man er gartner i en stor park, som hver dag besøges af mange mennesker, skal alt være i orden hele tiden. Der skal først og fremmest være rent og pænt, men der-

udover er det vigtigste for Universe-parkens gartner Gert Jensen, at der er

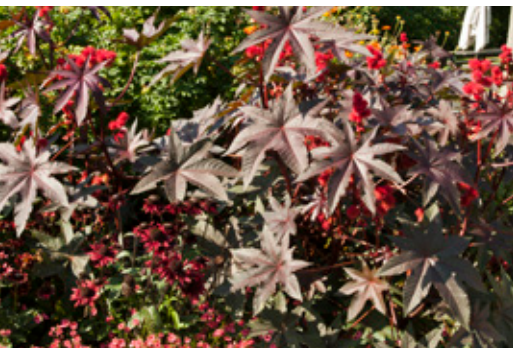
masser af blomster. Gert blev ansat til at passe parken d. 1. april 2005. Dengang var parken på 4 ha, som svarer til godt 6 fodboldbaner. "Hele parkens haveanlæg var blevet tegnet og tilplantet, så det så færdigt ud. Siden har jeg tyndet meget i træer og buske, som var blevet plantet alt for tæt", forklarer Gert på turen rundt i parkens oprindelige anlæg. Arealet med birketræer var ét af dem, og igen til vinter skal der tyndes i de mange træer, som er begyndt at vokse ind i hinanden. På naturstammerne er der

plads til en skoleklasse, som her har udsigt til søen og Den Blå Kube.

Med en baggrund som slotsgartner på Gråsten Slot i 23 år, er Gert Jensen vant til at holde omgivelserne i tip top form. "Når man arbejder blandt gæsterne, går det jo ikke at svare surt på de mange henvendelser – gartnerne er også ansat i parken til at servicere gæsterne; og i denne park må man jo samle frø og spise af træer og buske", fortæller Gert, der gennem mange år passede have sammen med Dronning Ingrid, som han har lært rigtig mange ting om planter af.

Masser af blomster

Hvert efterår lægger Gert og hans to medhjælpere 25.000 løg, som for det meste er

tulipaner. Til foråret planter de stedmoderblomster og forglemmigeblomster i bunden af tulipanbedene, så det tager sig allerbedst ud. Vinteren bruges blandt andet til at studere frøkataloger fra Danmark og især England. Frøene bestilles hjem, og et lokalt gartneri spirer frøene og laver småplanter til Universe-parken. Når faren for forårets nattefrost er ovre, plantes sommerblomster i de mange bede forskellige steder i parken.

Og bedene er ikke ens hvert år. Nye sorter og typer af sommerblomster bliver afprøvet; og gennem sommeren finder Gert ud af, om det er noget, der skal arbejdes videre med. "Det gælder om at plante så tæt, at bedet bliver et massivt blomsterhav, der varer ved fra april frem til oktober", vedgår Gert. Og det er noget af en præstation, for det kræver indgående kendskab til de enkelte sorters vækstform, blomstringstid

og evne til at "rense sig", som det fagligt hedder, når blomsterne falder af selv – uden at det kræver beskæring. Det er især farverne, som Gert komponerer i bedene. De kølige farver som blå og hvid skal ses op mod Den Blå Kube, mens varme farver som gule, røde og orange står andre steder.

Vejrhaven

Oplevelsen af at møde en gartner med stort G er altid stor. Når den brave gartner så samtidig er så kreativ og finurlig, at han slet ikke kan lade være med at opfinde nye ting; så må man sige, at han er havnet det helt rigtige nørdede sted. Ét af resultaterne af denne mutation ses i Vejrhaven, hvor Gert Jensen selv har tegnet og designet hav, tordenvejr, storm og regn. Med det spektakulære udstillingshus Cumulus i baggrunden, var temaet omkring vores vejr oplagt at placere netop her. Vejrhaven blev lagt til den oprindelige have i 2007 og får fortsat stor opmærksomhed, hvilket er fuldt forståeligt.

Eminent klippede buksbomvanddråber plantet i et bed med rypelyng i den ene halvdel af bunden og vinterglans i den anden.

Man har brugt zinkbakker fra Danfoss-fabrikken til at bygge plateau op, så græsplænen symboliserer havets bølger

Lindetræer, der er plantet i skæve vinkler symboliserer storm og orkan

Ældgamle bjergfyr, der er beskåret flittigt er tordenskyer, der står plantet med brugt asfaltvej som bund giver et råt og "buldrende" indtryk

Færdig hæk

"En have i stilstand er en have i tilbagegang", sådan citerer jeg ofte min mentor Dronning Ingrid, smiler Gert. Når parken hvert år lukker ned omkring uge 43, skal årets beslutninger om forbedringer og udvidelser gennemføres. Noget duer ikke og skal ændres, andet skal beskæres og uddyndes, mens nye afdelinger skal starte helt fra bunden. Parken, der nu er på 9 ha,

er ved at være et større område. For at hjælpe gæsterne til hele tiden at opleve nyt, bliver planterne brugt som udendørs vægge, der adskiller de enkelte rum. Her er hække vigtige "skeletter". Det tager jo tid at få hækplanter til at vokse op til ønskede højde; men i dag findes der en planteskole i Danmark, som har specialiseret sig i at dyr-

Husk at nyde haven. Rør ved planterne, klip et skud af og saml lidt frø – og husk nu at en have i stilstand er en have i tilbagegang

ke hækplanter, så de kan plantes som en færdig hæk. Det er Gert Jensen glad for.

» forsættes

Træet på hovedet. En anden meget besøgt attraktion er træet, der er plantet med roden oppe og toppen nedad. Og træet overlever skam denne noget omvendte tilværelse, men toppen "snyder" og drejer sig nu mod lysets kraft igen.

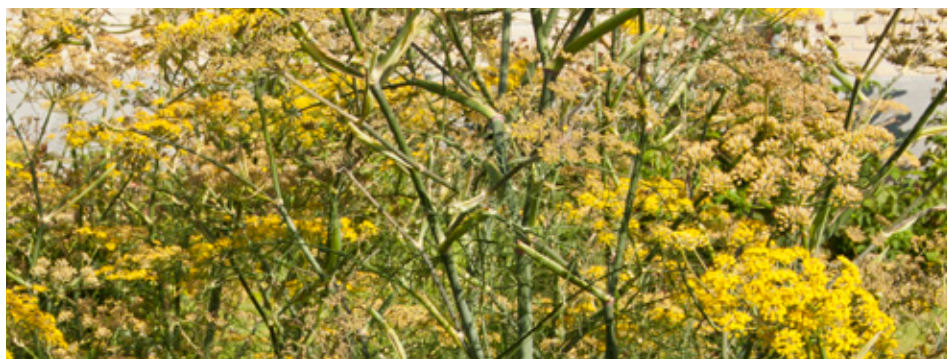

Buksbomhæk, opstammede vinstokke og et hav af sommerblomster

Solsikker med brønsel i bunden

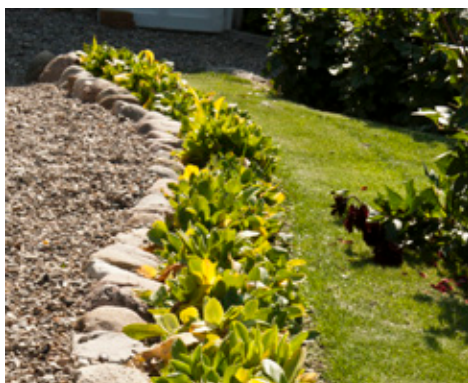
Bær hører naturligvis også med – og det er tilladt at smage

Mange krydderurter og naturligvis også dild

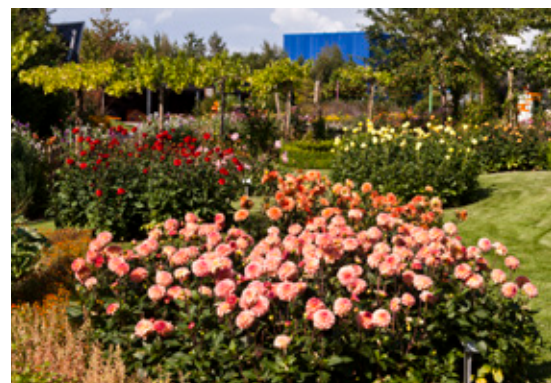
Den kæmpestore muslingeskal er hjembragt fra fjerne egne og har i mange år været en del af Bitten Clausens egen have

Svungen sti, hvor marksten adskiller grusstierne fra en lang kant af forårsblomstrende primula

Mistbænke til at forspire årets blomster og grøntsager i og beskytte sarte vækster om vinteren

Georginerundeller og Den Blå Kube i baggrunden

Bittens Have

I 2012 fyldte Bitten Clausen, hustru til stifteren af Danfoss, Mads Clausen, 100 år. Personalet i parken valgte i den anledning at opføre hendes have. Over mange kopper kaffe har Gert fået alle Bitten Clausens ønsker til hendes have skrevet ned. Haven er både til gavn og pryde. Æbletræer, frugtbuske, bær, grøntsager, krydderurter, blomster og stauder er gengivet på smukke historiske vis. Kanter af lavendler og buksbom synes måske næsten moderne, men hørte så afgjort med til de haver, der for hundrede år siden blev anlagt. Mursten som adskillelse mellem grusstierne og bedene blev helt naturligt valgt, for de var til overs efter bygningen af boligen. Havens beliggenhed er tæt på Mads Clausens fødehjem, som var en landejendom. Det kan man blandt andet se inde i det vægmonterede drivhus, hvor griselugerne stadig er intakte – dog uden grise. Langs den ene side af haven ses de første fabriksbygninger

Husløg og snepude passer godt sammen med markstenene i bunden af bedet med de opstammede roser

Begonia, iris, gladiolus og liljer

ger, som er hævet og udvidet fra bunden – det er da noget af en præstation. Stemningen er idyllisk. Begonier, georginer og iris blander sig i lige rækker af sommerblomster, hindbærbuske og ærteblomster, der hæfter sig på et dertil bygget hegn. Haven er et prægtigt syn, når kirsebærrene blomstrer. Gert fortæller også om Bitten Clausens ønsker om at få slyngroser til at vokse i træerne – noget som allerede nu kan opleves i den skønne have. Også de rigtig gammeldags stauder er anlagt. Den røde kvan og de mange husløg – ren nostalgia og måske en ny trend?

Gartnerens egne gode råd

- Når jeg planter stauder, står de med en afstand på str. 44 i sko
- Rododendron plantes i spagnum uden kalk. Grav kun 2½ spadestik i dybden og brug jorden i bredden – rododendronrødder går ikke ret langt ned, men ønsker at brede sig. Husk at gøde hvert år med rododendrongødning

■ Roserne i parken er mange steder plantet med efeu i bunden. Det har Gert rigtig gode erfaringer med. Det tætte tæppe af efeu hindrer jorden i at fordampe, hindrer ukrudt i at gro og "fanger" eventuelt syge rosenblade. Bedene er omkranset af græs. Ved slåning holdes efeurankerne i ave. Ønsker du at gøre kunsten efter, er det vigtigt, at du gøder 6 – 7 gange hver vækstsæson med sidste gødskning i begyndelsen af august måned.

■ Plant sommerblomsterne tæt, så de vokser sammen og ikke efterlader bar jord. Leg med farverne og højderne. Tone i tone er altid et sikkert hit.

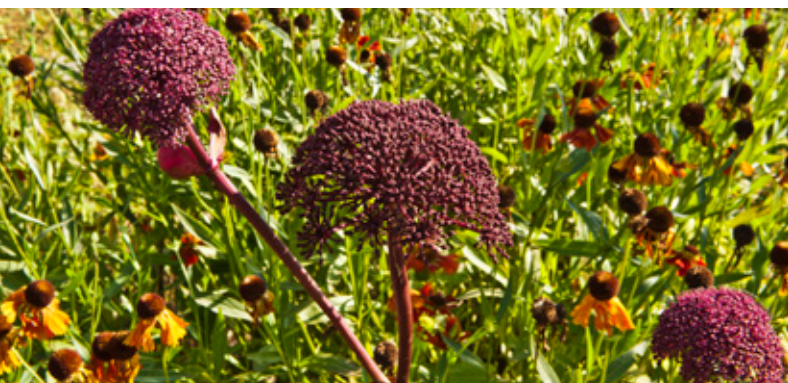
■ Gød alle havens planter i marts måned.

Gert Jensen ønsker, at gæsterne i Universe-Parken bliver begejstrede for planter og blomster; og at han og hans kollegaer har været med til at inspirere de godt 100.000 gæster, der hvert år fra ca. d. 1. april –

midten af oktober måned besøger stedet. "Husk at nyde haven. Rør ved planterne, klip et skud af og saml lidt frø – og husk nu at en have i stilstand er en have i tilbagegang", slutter Gert.

Vidste du at

- ved havens indvielse blev alle beboere på landets plejecentre inviteret? Adgangsbilletten var en kage til det kæmpestore sønderjyske kagebord, som gæsterne efterfølgende indtog.
- der både er frø og planter fra Bitten Clausens egen have?
- der skal være plads til børn i Bittens have, og at hun selv har fem af slagsen!
- Bitten Clausen selv overtog formandsposten, efter hendes mands død i 1966?
- Poulsen Roser i 2003 forædlede rosen 'Bitten Clausen'

Kvan – her med røde blomster, er en toårig stau, der først blomstrer år to for derefter at dø. Frøene er nemme at få til at spire

Rosen 'Bitten Clausen' har sunde blade og er i 2012 valgt som årets rose af medlemmerne fra Det Danske Rosenselskab

Ægte heliotrop er dybt blå og har en svag sødlig duft af vanilje. En sød buskagtig sommerblomst med flot mørkegrønt løv. Ildkrone, som har orange/gule/røde blomsterfarver er ligeledes en buskagtig sommerblomst, som du selv kan dyrke i en krukke. På lignende vis kan du afprøve eller teste nye sommerblomster en efter en, og på den måde opleve en helt ny verden

<< Kontrasten mellem de bittesmå og store blomsterhoveder er spændende og giver krukken et anderledes udtryk. På billedet er der brugt pink minibrudeslør, men den fås også i hvid. Mens roserne vokser opad, vil brudeslørplanterne brede sig ud over pottetekanten henover sommeren

Sommerblomster – sådan gør du

Husk at vande godt til efter tilplantningen. Brug ca. 5 l vand til en mellemstor krukke.

1 Forberedelser

Skab din egen sommerblomst-trend

De nyindkøbte blomster stilles op, så der ikke er forvirrende plastik og etiketter. Find mange krukker frem fra sidste års blomsterfest, rengør med en grov børste indvendig og udvendig. Og nej, du kan ikke genanvende jorden fra sidste år. Måske vil du lave små "krukkefamilier", enkeltstående krukker eller blot sammenplantninger i større beholdere. Når det hele er fundet frem, går selve plantningen lettere; og du kan nå at skifte mening undervejs.

2

Jord

Alle sommerblomster er dyrket i gartnerier med gartnerens egen opskrift på jorden i potterne. Kigger du efter, vil du kunne se forskel på jorden fra planteart til planteart. Årsagen til forskellene er dyrkningstekniske og besluttet af den enkelte gartner. Sådanne hensyn er det ikke muligt at tage hjemme i haven eller på altanen, MEN et er sikkert. Pris og kvalitet hænger sammen, når du skal vælge krukkejord. Husk på, at du jo overtager gartnerens arbejde med at gro planterne. De er jo typisk 2 – 3 måneder, eller måske endnu længere tid, i din varetægt, så sørg for at sikre den bedste jord til din udplantning. Spørg i dit havecenter efter en god plantejord til dine sommerblomster.

Tvingblomst bliver omkring 25 cm høj og blomstrer med et væld af små elegante blomster fra juni til frost. Stilles i fuld sol og vandes flittigt.

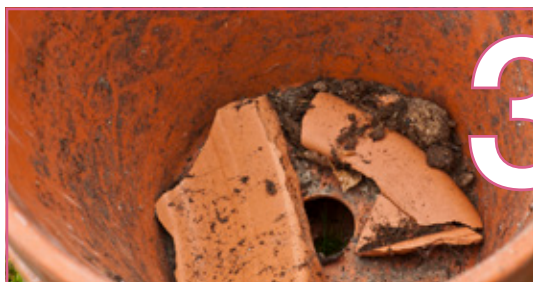

Pelargonier er fast gæst og selvom de kan overvintres, starter jeg gerne forfra med nye flotte planter fra havecentret

Klokkeblomst eller Campanula er én af de nyere planter, som vi med god grund kan anvende som sommerblomst. De findes både i hvide, blåviolette og rosa farver.

Forårets besøg i havecentret resulterer i hjembragte sommerblomster til haven og især til krukkerne på terrassen, altanen, ved havebænken og i forbindelse med indgangspartiet til huset og drivhuset. Ja, der er stort set ikke steder, hvor sommerblomster ikke vil kunne skabe blomsterrig stemning. Men selve købs-handlingen giver ikke garanti for succes, der skal ydes en indsats for at få en længerevarende glæde af sommerblomsterne.

3

Krukker og dræn

Smag og behag er meget individuel, og her er der ingen rigtig løsning. Mangler du inspiration, kan du se, hvordan jeg har gjort det her, og der findes rigtig mange gode billeder i bøger, blade og på internettet. Enkelte gode råd, når du skal vælge krukker, vil jeg dog liste op her:

- Sørg for at krukkerne ikke er alt for små – du skal kunne plante sommerblomsterne i dem, ikke kun sætte dem ned i en potteskjuler
- Vælg krukker med konisk form – med større åbning end bund

- Materialet, som krukken er lavet af, er underordnet, når blot der er drænhuller i bunden. Glaserede krukker bruger mindre vand, end de traditionelle lerkrukker

I krukens bund skal vi lave lidt ekstra dræn, så overskydende vand ikke ødelægger planternes rødder. Én løsning er at dække krukens bund i ca. 10 cm højde med leca kugler. De er lavet af ler, men har en meget lang holdbarhed. På billedet har jeg anvendt potteskår fra tidligere ødelagte krukker og du kan også bruge store perlesten.

4

Gødning

Brug gødningsskugler - det giver synligt bedre resultat. Som tommelfingerregel skal du bruge 1 godningsbolche pr. plante + 2 godningsbolcher til krukken. Gødningssbolcher er gødning, som er omgivet af en nedbrydelig skal, som så gennem 5 – 6 måneder langsomt frigiver gødning. Placer gødningssbolcherne lige inden du skal plante.

5

Plantningen

Først og fremmest skal du sørge for, at de planter, du skal til at plante, er godt vandet op. Fyld en bakke eller en spand med stor diameter op med ca. 10 cm vand. Stil planterne til opvanding i mindst 20 min. Tag først derefter potterne af.

Fyld jord i krukken, så der er ca. 10 cm til krukens øvre kant. Plant

omhyggeligt hver enkelt potteklump, så du sikrer, at der er frisk jord hele vejen omkring. Fyld efter med jord mellem planterne.

Scan denne QR kode og se en lille video, der viser, hvordan man planter sommerblomster i krukker.

Anvend ALDRIG plastik til beskyttelse af roser. Plastikken holder på fugten, og du risikerer at plantens grene rådner. På solskinsdage vil plasten virke som et drivhus og kunstigt åbne vinterhvileknoppe til stor skade for planten

Roser på stamme

Den helt specielle teknik, hvorpå en rose podes to gange – den sidste med en buket for enden af en kraftig stamme, menes at stamme fra tiden med de Victorianske haver tilbage i 1800-tallet. Her blev bedene fyldt med sommerblomster; og som overstandere plantede man disse små rosentræer med duftende blomster. I mange offentlige parker kunne man op gennem 1900-tallet nyde synet af et stort antal roser på stamme plantet på snorlige rækker eller placeret ved enden af et bed, hvor to til tre roser drager de besøgende hen mod sig. For roser på stamme er iøjnefaldende i haven, men det kan være udfordrende at skabe den rette placering.

Få succes med roser på stamme

Placering

Roser elsker lys og luft – det gælder også for roser på stamme.

Nemtest er det at plante roser på stamme i krukker og andre beholdere, hvor lave sommerblomster i bunden er med til at få planten til at ligne en million. Mere udfordrende er det at plante roser på stamme i havens bede. Har du bar jord under, virker det tomt – har du en massiv plantebund under stammen, risikerer du, at bunden vokser sammen med rosen, som så helt forsvinder i havebilledet.

Tips

- De høje stammer egner sig bedst til bede, hvor bundbeplantningen er op mod 50 – 60 cm høj.
- De lave stammer egner sig bedst til bede, hvor bundbeplantningen ikke bliver højere end 20 cm.
- Plant 3 af samme sort i en lille gruppe med 1 m mellem hver
- Markér en sti i haven ved at plante rose på stamme på hver side, hvor stien begynder

Jord

Plant roser på stamme i almindelig havejord tilført Rosenjord fra dit havecenter.

Plantning

Rosers podested skal være 10 – 15 cm under jordens overflade. Årsagen er, at podestedet er et svagt punkt, som skal beskyttes mod vinterens kolde vinde, som ellers udtørre udtørre plantecellerne og fryser sammenvoksningen i stykker. Roser på stamme har to podesteder. I modsætning til almindelige roser, skal det nederste podested IKKE graves ned under jorden. Plant så jorden dækker ca. 2 cm over potteklumpen. Det øverste podested kan vi ikke beskytte ved at grave det ned, så læs mere under punktet overvintring.

Gødning

Roser på stamme skal gødes 3 – 4 gange hvert forår og sommer med start 1. april og seneste gødskning midt august. Brug de gødningstyper, der er designet til roser.

Vanding

Rosens rodnet er det samme, uanset om rosen er podet en ekstra gang på en stamme, eller om rosen kun er podet én gang. Det er derfor vigtigt at sørge for, at planten har vand nok – især det første år efter udplantning.

Har du roser på stamme i krukker, skal du sørge for, at der altid er vand til rådighed

for planten. Udtørre rodklumpen, kan den være vanskelig at vande op igen – her kan det være nødvendigt at nedsænke planten i et større kar fyldt med vand og lade krukken stå, til jorden er gennemvandet. Du må aldrig vande så meget, at vandet ikke kan nå at dræne væk fra rodnettet. For meget vand får rodnettet til at rådne, og så dør planten.

Sygdomme

Roser kan få luseangreb. Har du masser af fugle i haven, vil de ofte være gode til at regulere angrebet, så det ikke bliver for voldsomt. Der findes biologiske og kemiske hjælpemidler; men ofte vil en overbrusning med haveslangen fjerne de fleste.

Meldug og stråleplet er svampesygdomme, som kan ramme dine roser på stamme. Husk at vande flittigt allerede når de første knopper åbner sig i april måned. En anden forebyggende behandling mod svampeangreb er gødning. Følg anvisningerne under afsnittet Gødning. Spørg din gartner til råds om biologiske og kemiske forebyggende behandlinger.

Opbinding

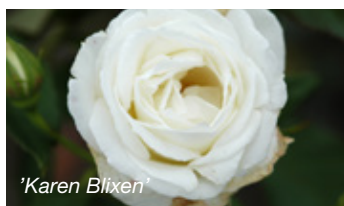
Rosen på stamme er mindst to år gammel, når du køber den. Det første år er

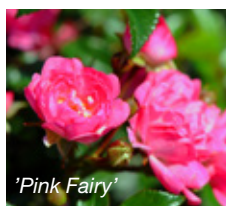
'Gertrude Jekyll'

'Jacques Cartier'

'Karen Blixen'

'Pink Fairy'

'Ingrid Bergman'

'Leonardo da Vinci'

'Geoff Hamilton'

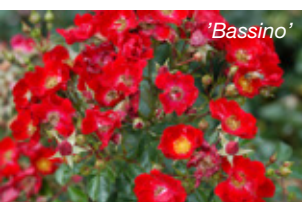
'Redoute'

'Glamis Castle'

'William Shakespeare'

'Bassino'

'Berleburg'

'Dronning Margrethe'

'Falstaff'

'Comte de Chambord'

'Flora Danica'

Jo højere din rose på stamme er, jo vigtigere er det at sørge for god støtteopbinding.

selve stammen podet på grundstammen ved basis af planten. Derefter bindes en stok til i planteskolen, så stammen bliver lige og fin. År to podes så den sort på, som har de flotte blomster. De første år er det nødvendigt fortsat at binde en støtte-stok til, da rosens top ofte er så kraftig, at stammen ikke har mulighed for helt at holde den. Støttestokken forebygger også skader i kraftigt blæsevejr.

Sørg for løbende at udskifte det bindemateriale, som stokken er bundet til stammen med. Dels mørner det, dels risikerer du også at materialet gror sammen med stammen.

Beskæring

Når din rose på stamme løbende afblomstrer gennem sommeren, er det en god idé at fjerne de afblomstrede skud. Er de lange, kan du med fordel skære dem tilbage, så de nye skud vokser inde i kronen, og ikke for enden af de lange skud.

Når du om efteråret skal lukke ned for haven og gøre klar til overvintring, kan du med fordel klippe hele kronen, så der er ca. 40 cm tilbage.

Når foråret i marts måned vækker roserne i haven, skal overvintringsbeskyttelsen fjernes. Lad dine roser på stamme stå nogle dage og tag et nøjere syn på de enkelte

grene. Er der mørke pletter eller visne skud, skal de fjernes tilbage til frisk ved. Er kronen skæv, så ret op på uligheden ved at fjerne enkelte kraftige grene i den side, som kronen hælder til. Du kan med fordel reducere grenenes længde tilbage til ca. 1/3 af fuld længde. Eks. bliver 'Leonardo da Vinci' typisk 75 cm - klip da tilbage, så der er 25 cm.

Overvintring

Roser på stamme i krukker skal hentes ind fra terrassen og placeres under et udhæng, så vinterens nedbør ikke får rødderne til at rådne. Bliver det frostvejr, skal krukkerne flyttes til steder, hvor de kan stå

i læ for kolde udtørrende vinde og eventuelt dækkes med granris i bunden og beskyttende klæde om toppen.

Roser på stamme i bedet skal beskyttes med granris ved basis af planten, og toppen skal fra december måned pakkes ind i et klæde, der beskytter mod udtørrende kolde vinde. Er man en erfaren haveejer, kan man også forsøge sig med at kroe toppen ned. Det gøres således:

- Vælg siden, hvor toppen kan graves ned i jorden
- Løsn jorden og grav rodnettet over i den modsatte side – i en afstand på 40 – 50 cm fra stammen
- Nu kan toppen kroges ned
- Grav et hul i haven, hvor rosens krone kroges ned i
- Sørg for at kronens podested er dækket af jord og dæk med granris

Sorter

Der er mange muligheder for at vælge både farve, type af rose og højde, når du skal finde en rose på stamme. Sorterne er ofte valgt, så de danner en kompakt krone, eller får en hængende vækst. Øverst på siden er eksempler på sorter, som de fleste havecentre fører i deres butikker.

Billedskønne roser i meter

Rosenelskernes største udfordring er klatreroserne i haven, som med deres umådelig vitale livskraft laver meterlange skud på ganske få uger. Det er også roserne med så mange enkelte rosenblomster, at man bliver helt bims af at tænke på, hvilke plantegener, der i tidens løb er blevet krydset for at få så megen skønhed ud af én rod.

Historie

Efter sorten 'New Dawn' var blevet introduceret i 1930, gik rosenforædlerne for alvor i gang med at krydse efter flergangsblomstrende klatreroser. Før 'New Dawn' kendte man kun sorter, der blomstrede én gang. Der skulle dog gå mere end 20 år, før de første sorter blev introduceret; og den dag

i dag kommer der jævnligt nye sorter med endnu bedre egenskaber.

Definition

Klatreroser bliver typisk 2 – 3 m høje (enkelte sorter bliver endnu højere). De har stive opretvoksende grene, der buer ud og ned, hvis de ikke bindes op. Blade, og især småbladene er, sammenlignet med bedrøser, lidt store og grove. Blomsterne sidder i toppen af hvert årsskud, mens sideskud fra ældre skud får færre blomster. Blomsterne er oftest fyldte eller halvfylde, blomsterstørrelsen mellemstor, og duft er en egenskab, som kan være svær at finde hos klatreroser.

Rosenbuer placeret, så de viser vej til den blå havedør. Det er muligt at plante 1 – 2 planter ved hver stolpe. Kombinationen af klatreroser og storblomstrede klematis i samme farve er helt oplagt

Når klatreroser får lov at udfolde sig midt i bedet, vil de fremstå som en solitær busk eller blomstersøjle. Her er det sorten 'Rosarium Uetersen'

Placering

Solfyldt og varmt med godt luftskifte. Ved vægge, op ad mure, på plankeværker, rosenbuer, stolper, tripoder eller eventuelt i træer

Jord

God næringsrig og lerholdig jord

Plantning

Podestedet placeres, så det er 5 – 7 cm under jordens overflade

Gødning

Omkring 1. marts kultiveres naturgødning ned i jordens overflade omkring hver rose. 1. april og 3 – 4 gange med en måneds mellemrum tilføres rosengødning

Vanding

Undgå meldug ved at vande i tørre perioder. Start allerede med at vande i april, hvis jorden begynder at tørre ud

Sygdomme

Klatreroser kan få stråleplet, så sørg for at fjerne nedfaldne blade, så smittetrykket mind-

skes. Spørg i dit havecenter om flere gode råd, som modvirker stråleplet og andre svampesygdomme

Opbinding

Skal ske løbende, så de lange skuds retning kan styres. Der er rigtig gode bindematerialer at få i dit havecenter

Beskæring

Klatreroser beskæres moderat i april – maj måned.

- Fjern alle visne, syge og beskadigede grene
- Klip sideskud til hovedskud tilbage, så der er ca. 2 – 3 blad-hjørner tilbage
- Ældre klatreroser kan med fordel forynges ved at fjerne enkelte gamle og tykke stammer fra basis af planten

Overvintring

Med hårde vintr i frisk erindring, skal klatreroserne dækkes med en jordvold – gerne god kompost, inden vinteren. Nye tilplantede klatreroser bør også dækkes med fiberdug eller granris.

'Climbing Iceberg'

- ✿ 6-9 cm store duftende cremehvide
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Golden Showers'

- ✿ 6-9 cm store duftende cremegule
- ⌚ juni - september
- ± 2-3 m

'White Nights'

- ✿ 10-12 cm store duftende creme-gule
- ⌚ juni - november
- ± 2-3 m

'Goldstern'

- ✿ 10-12 cm store duftende gule
- ⌚ juni - november
- ± 2-3 m

'Chinatown'

- ✿ 10-12 cm store duftende gule
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Westerland'

- ✿ 10-12 cm store duftende abrikosfarvede
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Penny Lane'

- ✿ 6-9 cm store duftende rosa og laksefarvede
- ⌚ juni - november
- 📏 2-3 m

'Willestrup'

- ✿ store duftende rosarøde
- ⌚ juni - november
- 📏 1-2 m

'Rosenholm'

- ✿ 4-7 cm store rosa - blomstrer fra bunden
- ⌚ juni - september
- 📏 2-4 m

'Mamma Mia'

- ✿ fyldte duftende rosa
- ⌚ juni - september
- 📏 1-2 m

'New Dawn'

- ✿ 6-9 cm store duftende sartrosa
- ⌚ juni - september
- 📏 2-3 m

'Coral Dawn'

- ✿ 6-9 cm store duftende sartrosa
- ⌚ juni - november
- 📏 2-3 m

'Grand Award'

- ⊗ store duftende karminrøde
- ⌚ juni – november
- ± 2-3 m

'Santana'

- ⊗ 10-12 cm store mørkerøde
- ⌚ juni - september
- ± 2-4 m

'That's Jazz'

- ⊗ 6-9 cm duftende mørkerøde
- ⌚ juni - november
- ± 2-3 m

'Falstaff'

- ⊗ 6-9 cm cm store duftende mørkerøde
- ⌚ juni - september
- ± 1-2 m

'Brillant'

- ⊗ 6-9 cm store orangerøde
- ⌚ juni - september
- ± 1-2 m

'Oh Wow'

- ✿ 6-9 cm store duftende røde med hvide tegninger
- ⌚ juni - september
- ± 1-2 m

'Wild Rover'

- ✿ 6-9 cm store duftende purpurlilla
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Händel'

- ✿ 6-9 cm store duftende hvide med rød streg
- ⌚ juni - november
- ± 2-3 m

'Rosarium Uetersen'

- ✿ store duftende rosarøde
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Abraham Darby'

- ✿ store duftende rosa-abrikos
- ⌚ juni - november
- ± 1-2 m

'Aloha'

- ✿ 6-9 cm store duftende rosarøde
- ⌚ juni - september
- ± 2-3 m

Gør din have ferieklar

Vi er rigtig mange haveejere, der hvert år nærmest panikker, fordi familien skal holde sommerferie lige midt i havesæsonen. Hvordan kan vi efterlade haven helt til sig selv, og er den overhovedet til at komme igennem, når ferien ender, og alle vender hjem igen? På disse sider kan du få gode råd og tips til, hvordan du kan sikre dig, at planterne klarer dit fravær; men også hvordan du med ro i sindet kan holde ferie væk fra haven.

Græsplænen

Det er indlysende, at var det muligt at standse græssets tilvækst hver sommer, ville mange haveejere have langt mindre havestress. Plantemæssigt er alle betingelser for god vækst helt i top netop om sommeren. MEN der er forskel på, hvor megen tilvækst græsset når over en tidsperiode, for undlader du at gøde din plæne lige før, du tager på ferie, vil den vokse moderat. På samme måde kan du undlade at klippe den meget kort – hvis græsset er ekstremt kort, vil planterne reagere med kraftig vækst som overlevelserefleks. Klip den derfor middelhøjt aftenen før, I drager afsted på sommerferie, og undlad at gøde 3-4 uger før.

HUSK også at kanterne ikke må være lange – hvis de får lov at stå tilbage, vil græsset her gå i blomst og smide et stort antal frø ind i dine bede.

Alternativt kan du alliere dig med naboer eller familie, som kommer forbi én gang hver uge for at slå græsplænen.

Bedene

Havens mange bede med sirbuske, surbundsplanter, stauder og roser skal op til ferien have et gennemsyn. Kunsten ligger i, at bedene er tilplantede, så der er så lidt bar jord som muligt. Jo mere bar jord, des større risiko for ukrudt.

- ✱ Fjern al ukrudt fra bedet
- ✱ Klip knækkede og væltede grene af
- ✱ Vand nyplantede planter – især sommerblomsterne
- ✱ Bind høje stauder op
- ✱ Bind klatrerosernes lange skud til

Krukker og andre beholdere

Havens sværeste elementer, når det gælder om at være alene hjemme, er vores krukker, baljer og andre beholdere. Bor du med

altan, er altankasserne sværest at styre gennem ferien. Hvor mange krukker kan man bede naboen om at vande to gange hver uge?

Har man ikke mulighed for ferievanding, så skal man helt klart søge at løse problemet på andre måder. Den mest ideelle er et automatisk vandingssystem. I dit havecenter kan du få råd og vejledning om vandingssystem til netop dit behov. Det er veludviklede systemer, der med en kontraventil åbner og lukker for vandet i det antal minutter og på de tidspunkter, som du selv bestemmer på forhånd. Vandet ledes gennem slanger frem til beholderne, hvor drypspyd sørger for, at vandet kommer ned i jorden under planterne.

VIGTIGT vent ikke med at installere det automatiske vandingssystem fem timer før flytning – du skal sikre dig, at vandet, som du doserer, passer nogenlunde til planternes behov, så det skal gøres mindst én uge i forvejen

Flyttes planterne i beholdere til mere skyggefulde forhold, vil vandingens behov være det mindre. Sæt dem **ALDRIG** under udhæng eller ind i carporten, for så får de ikke glæde af sommerbyggerne.

Frugt

Når du har høstet ribs, stikkelsbær og solbær nok til sommerens desserter og lidt til fryseren, kan du roligt tage på ferie; men det betyder, at ferien først kan begynde hen mod sidste halvdel af juli måned. Holder du ferie før, mister du bærhøsten – også mange af jordbærrene. Sommerhindbær begynder først at modne sidst i juli måned, men har du planlagt ferie her, kan du med fordel plante efterårssorterne, som først modner fra midten af august, når skoleferien er slut. Er du også vild med blåbær, vil mange af disse sorter også først modne fra midten af august måned.

Har du mulighed for at vande køkkenhaven med 15-20 mm vand lige før feriestart, er det optimalt. Sæt evt. en kop under sprinkleren og mål, hvornår vandstanden når 1,5-2 cm.

Vidste du, at dit havecenter har flere mulige selvvandingsløsninger, så du ikke behøver at vande så ofte? De er fordelagtige, hvis du flere gange om året ikke er hjemme over kortere perioder.

Kirsebærtræet er det sværeste at efterlade. De tidligste sorter modner allerede fra slutningen af juni måned, mens de sene sorter først er spiseklare hen mod slutningen af august måned. De allerførste blommesorter er først modne fra midten af august.

Falder ferien midt i børsæsonen, må frugten spises af fuglene eller dine naboer, som måske får bærrerne som belønning for at vande krukkerne?

Grøntsager

Køkkenhaven skal før ferien være i topform. Alle rodfrugter skal være tyndet, ærterne og stangbønnerne bundet op, kartoflerne hyppet, ukrudtet luget og salaten spist. Sådan går det sjældent, men lidt såplanlægning kan afbøde noget af miseren. Fra du sår salat og til det tidspunkt, hvor du kan begynde at høste, går der ca. 8 uger. Når industriferiens tre uger ligger i ugerne 29, 30, 31, betyder det, at du skal undlade at så ny salat i ugerne 21, 22 og 23. Det du sår før, kan du nå at spise inden ferien, mens det, du sår frem til ferieugerne, vil være klar, når du kommer hjem fra ferien.

Se i øvrigt på såposeerne, hvornår de enkelte grøntsager modner, og så gerne flere hold af f.eks. ærter, bønner og salat, så du ikke mister glæden ved selv at have dyrket grøntsager.

Drivhuset

Drivhusets hovedafgrøder er tomater og agurker, mens mange også har stor glæde af at dyrke både peber, chili og aubergine. Dog egner disse planter sig dårligt til tre ugers fravær – der går nok ikke mere end en uges tid, før alt er vissent og dødt! MEDMINDRE du selvfølgelig tager dine forbehold for vandmangel.

Ferie i 1 uge

- ✿ Plant direkte i drivhusets jord og vand godt igennem inden feriestart. Når planterne er udplantet i "fri" jord, vil rodnettet

få plads til at udfolde sig, hvorhen det ønsker. Det giver planterne større mulighed for selv at opretholde vand- og gødningsniveau. Sørg for at der er god udluftning i taget, og at døren står åben

Ferie i 2 – 3 uger

- ✿ Få naboen til at vande hver uge, hvis planterne står direkte i jorden
- ✿ Udplant i plantesække oven på kapillærkasser, hvor vandreservoir er større, men bed naboen om at fylde op i kasserne – husk gødning hver gang
- ✿ Bed også naboen om at høste agurker og binde tomatplanterne op
- ✿ Har du ikke mulighed for at få vandingshjælp, skal du installere et automatisk vandingsanlæg

Stueplanterne

Har du allerede besluttet dig for at investere tid og penge i et automatisk vandingsanlæg, så husk at beregne plads til dine stueplanter. De kan sagtens tåle at stå ude om sommeren. Hvis ikke, kan du flytte dem væk fra de varme vindueskarme, hvor solen brænder og i stedet finde mere skyggefulde placeringer i boligen. Har du plads i køkkenvasken, er det også muligt at sætte flere planter sammen med lidt vand i bunden, som de selv kan suge op efter behov. Baljer og spande kan anvendes på samme måde. Er ferien lang, vil naboen også have nemmere ved at vande stueplanterne, hvis du har samlet dem i ét område.

Har du allerede knækket koden og er blevet en habil pæondyrker, kan du blot læne dig tilbage og nyde billederne på de næste sider; men har du brug for en hjælpende hånd, for at lykkes lidt bedre med pæoner – så har du nu chancen.

Lidt fakta om pæoner

Pæonslægten opdeles i to grupper: Moutan, som er de træagtige samt *Paeonia*,

som vi her beskriver. Pæoner er i naturen udbredt fra Syd- og Mellemeuropa over mod Østasien. De har meget karakteristiske snitdelte blade og skålformede blomster, der pryder haven fra maj – juli måned. Efter blomstringen står de grønne blade flot tilbage i bedet.

Vi dyrker først og fremmest to arter i Danmark: bonderoser, *Paeonia officinalis* og silkepæoner, *Paeonia lactiflora*.

Pæoner vokser langsomt, og det kræver lidt tålmodighed at vente på, at planterne udvikler sig til store busklignende stauder med masser af blomster. Man skal regne med, at 4 – 5 år i haven hurtigt går, inden planterne for alvor viser deres skønhed. Ønsker du hurtigere resultat, kan du med fordel købe større planter af pæoner i dit havecenter, der både har det brede sortiment og ofte sælger de noget større ek-

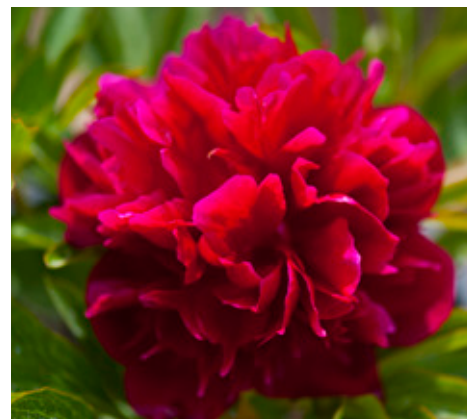
Bonderose 'Alba Plena'

60 – 80 cm, blomstrer maj – juni måned.

Bonderose 'Rosea Plena'

60 – 80 cm, blomstrer maj – juni måned.

Bonderose 'Rubra Plena'

60 – 80 cm, blomstrer maj – juni måned.

Få succes med pæoner

Scan koden og se, hvordan du planter pæoner

Placering

Pæoner elsker sol. Og det gælder især silkepæoner, hvorimod bonderoser faktisk vokser fremragende i halvskygge.

Jordbunden

Pæoner hører til de stauder, der er sultne. Mager sandjord duer derfor ikke, hvorimod lidt leret jord passer planten godt. Synes du din jord er lidt for sandblandet, kan du med fordel iblande kompost og spagnum, hvilket vil forbedre den og gøre den mere "pæon-sikker". Du må ikke plante pæoner på arealer, der ofte står meget vandmættede.

Plantningen

Pæoner visner helt ned hvert år. Det er en staupe med kødfyldte jordstængler, der danner små "næser", hvorfra de nye skud bryder frem. Har du fået plantet "næserne" dybere end 3 cm under jordens overflade, vil planten bruge så mange kræfter på at bryde gennem jordmassen, at

blomstringen helt eller delvist udebliver. Grav et plantehul, der er ca. 1½ gang større end den potteklump, din plante står i. Sørg for at planten er vandet godt igennem, inden du planter. Fjern potten, placer planten, så jordstænglerne er 3 cm under jordens overflade og fyld nu løs jord rundt om hele potteklumpen. Vand godt til bagefter – brug 10 l vand pr. plante.

Afstand

Pæoner kommer ofte til at se lidt ensomme ud. Plant derfor mindst 4 – 5 stykker sammen, hvis du vil have et decideret pæonbed. De vil typisk skulle plantes med 30 cm mellem hver eller 3 planter pr. m².

Tidspunkt

Du kan plante pæoner året rundt, når blot jorden ikke er frossen.

semplarer. Pæoner vil, efter ca. 15 år på samme vokseplads, have behov for at blive omplantet og delt i mindre rodstykker.

Visnesyge

Den mest almindelige sygdom hos pæoner er visnesyge, som tydeligt ses, når dele af plantens skud om foråret først udvikler sig til næsten fuld størrelse, hvorefter det visner og bukker under. Der er kun én ting

at gøre – klip skuddet af helt ved basis af planten og fjern det syge plantemateriale fra bedet.

Pæoner alene

I en af havens plæner anlagde vi for år tilbage et langt pæonbed. Planterne blev flyttet fra havens bede og nye blev tilkøbt. Græsset blev fjernet, så der var ca. 1 m i diameter, og heri blev alle planterne sat.

Silkepæon 'Duchesse de Nemours'

60 – 80 cm, blomstrer maj – juni måned.

Silkepæon 'Bowl of Beauty'

70 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Catharina Fontijn'

90 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Dr. Alexander Flemming'

60 – 80 cm, blomstrer maj – juni måned.

Resultatet var utrolig flot efter blot et år. De "gamle" planter havde jo styrken til at blomstre igennem, mens de nye planter kun havde et fåtal – helheden var perfekt.

Pæoner sammen med andre planter

Pæoner er flotte, når de står uden indblanding fra andre blomster; men sat sammen med andre blomstrende stauder, er virkningen enorm. Blomstringen lader vente på sig, og afsluttes også efter en relativ kort blomstringsperiode, så kombinationen med andre planter er bestemt en løsning. Er du helt nybegynder udi pæonernes univers, er det fornuftigt at afprøve din have ved at plante enkelte eksemplarer ind i dine allerede anlagte bede – så finder du hurtigt ud af, at pæoner er både robuste og nemme at tackle.

Buketterne

Selv er jeg rigtig taknemmelig for at kunne gå i havens bede og skære forskellige blomstrende stauder og roser ind til buketter. Jeg starter altid i pæonbedet, hvor en-

Silkepæon 'Sarah Bernhardt'
80 cm, blomstrer juni – juli måned..

Silkepæon 'Krinkled White'
90 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Lady Alexandra Duff'
60 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Festiva Maxima'
90 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Karl Rosenfield'
80 cm, blomstrer juni – juli måned.

Silkepæon 'Raspberry Sundae'
80 cm, blomstrer juni – juli måned.

kelte stængler bøjer, og blomsterne derfor har det bedre i min buket. Min erfaring er, at blomsterne helst skal klippes i starten af blomstringen; gerne i åben knop, for så

holder de meget længere i vassen. Alle stor-kenæb er oplagte at kombinere med pæoner, ligesom de førnævnte roser og de på billedet viste stjerneskaerm og studenter-

nelliker. Lad også buketterne være inspiration til planter, som passer godt sammen med pæoner i bedet.

Træpæon – *Paeonia suffruticosa*

I Kina betragter man træpæoner som nationalblomst. I Danmark er de mere sjældne, men interessen for dem er voksende. I modsætning til bonderoser og silkepæoner, kræver træpæoner en mere beskyttet vokseplads. Erfaringerne viser, at har du først haft held med at få etableret træpæoner i din have, vil de med årene være mere robuste. Beskyt dem derfor med grangrene de første vintre. Som navnet antyder, er træpæoner ikke stauder, der visner ned hvert år, men små træer – nærmere buske under vores himmelstrøg. I dit havecenter kan du vælge mellem træpæoner i flere farver; og sortsnavnene bærer ofte præg af, at de kommer fra Kina.

Lange dage og et væld af gøremål giver stor aktivitet i haven for store og små. Snart springer alle havens blomster ud, og der skal også være tid til at nyde. Terrassen, altanen og husets nærmeste blomsterbede skal shines op med skønne sommerblomster.

I dette nummer af Haveglæder kan du trin for trin se, hvordan du planter krukker til. Få masser af inspiration og tips hos Universe-parken, hvor gartner Gert Jensen hvert år planter 10.000 sommerblomster ud! Når ferietiden nærmer sig, er det tid til at forberede haven, så du kan slappe af i din ferie - læs hvordan du kan sikre dig en fortsat skøn have at vende tilbage til fra ferien.

Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager. Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse

artikler om haveemner, du ønsker uddybet, eller se video af diverse gøremål i haven. I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven. App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.

Find mere inspiration på
www.haveinspiration.dk · www.danskehavecentre.dk

ISBN 87-91659-44-2

9 788791 659447 >